

Fragmenten uit het oorlogsdagboek van Zuster Gerda Van Dooren, die twee jaar geleden overleed. Het originele dagboek is in bezit van het bisdom Suriname.

Zuster Gerda behoorde tot een rooms-katholieke orde. Ze woonde in Albina, toen daar de Binnenlandse Oorlog uitbrak. De strijd tussen Brunswijk en Bouterse duurde van 1986 tot 1992. Samen met duizenden burgers vluchtte ze de rivier over naar Frans-Guyana, Saint Laurent. Vanuit de Katholieke Kerk kregen Gerda en de andere Zusters opdracht om de vluchtelingen bij te staan. Er was veel leed. Het dagboek dat ze bijhield was haar manier om alles te verwerken.

Elk jaar stuurde ze rond 29 november een kaart naar de familieleden van de nabestaanden van de bijna 40 burgerslachtoffers, onder wie baby's, peuters, zwangere vrouwen en ouden-van-dagen, die op 29 november 1986 door het Surinaams leger werden gedood in Moiwana.

Een fragment uit het dagboek van 29 november 1986.

29 november: Als we thuiskomen zit een man van Papatam [dorpje vlakbij Albina] op ons te wachten. Hij moest vluchten bij de beschieting van Papatam. Er werd in het wilde weg geschoten vanaf een militaire boot. Een vrouw trok haar jurk uit om te tonen dat ze vrouw was, maar ze bléven schieten. Een oude man die vlakbij de oever in een bootje peddelde werd dodelijk getroffen en verdween in de rivier, zijn lijk werd niet gevonden. In paniek vluchtte iedereen het bos in, 's nachts kwam de groep aan in Saint Laurent.

1 december: Als we thuiskomen zit de groep op ons te wachten. Ze waren in de buurt van Moiwana, toen de militairen begonnen te schieten (zaterdag). Via het bos vluchtten ze naar Akale-kondre. Ze zijn uitgeput. Trees verzorgt hun gewonde voeten. Martha neemt van ieder de maat en ik zoek wat voeding voor ze bij elkaar. Intussen is het middag, na het eten horen we dat er brand is in Albina. Als we gaan kijken, zien we hoe verschillende huizen langs Passie en Pierrekondre in brand staan. Het is erg druk langs de waterkant, de mensen zijn in paniek en vertellen verhalen over de wreedheden van de militairen: mensen zouden neergeschoten zijn, huizen verbrand, et cetera.

Namiddag hosselen we om de vluchtelingen van 's morgens te voorzien van eten en kleding. 's Avonds als we boven zitten en denken dat er eindelijk een beetje rust is, komt Christiane wenend boven, er is een man met een baby van vijf maanden en verschillende kleine kinderen gearriveerd. Zijn vrouw werd door de militairen neergeschoten. Het is moeilijk om weer te geven wat er in ons omging toen deze man in alle rust zijn verhaal vertelde.

Zaterdag plusminus 15 h. kwamen zo'n 200 militairen (gewapend met karbijnen enzo) Moiwana binnengevallen. De deur van zijn huisje werd opengegooid. Ze schoten op zijn vrouw, die getroffen neerviel. Hijzelf dook met één kind (van twee jaar) onder het bed. De militairen zagen hem niet. Dit was zijn geluk, anders was hij ook neergeschoten. Hij bleef onder het bed liggen tot alles wat rustig leek te worden. Zijn vrouw leefde nog, plusminus 1 uur spraken ze samen, voordat ze stierf. Hij wikkelde haar in een laken, maar kon haar niet begraven. Hij vluchtte toen snel het bos in, daar trof hij zijn tante met een reeks kinderen, waaronder ook zijn baby van vijf maanden. Van zaterdagnacht tot maandag zochten ze zich een weg door het bos en kwamen in een dorp vlakbij Papatam terecht, waar wéér geschoten werd. De hele familie vluchtte opnieuw het bos in, een deel van de familie - de man, baby en enige kinderen - wist maandagavond Saint Laurent te bereiken. Een jongen bracht ze naar ons huis toe. Nadat de man zijn verhaal had verteld en allen een beetje gegeten hadden, bracht ik hen weg met de auto, naar een zus van de man die al een poosje

in Saint Laurent woont. Tot 's avonds hebben we kleren genaaid, in stilte. Iedereen is erg onder de indruk van wat in Suriname gebeurt, hoe onschuldige vrouwen en kinderen koelbloedig worden doodgeschoten! Iedereen heeft een onrustige nacht.

2 december: 's Morgens na de kerk fietste ik even langs de waterkant om te zien of de branden geblust zijn. Er is geen rook meer. Ik maak voedselpakketten. We worden gebeld door de NOS, die een interview wilden afnemen. De hele ochtend kwamen er nog mensen, die sinds zaterdag op de vlucht waren en totaal uitgeput waren. Het is ongelooflijk hoe wreed de militairen te keer gegaan zijn op Moiwana. Kleine jongens werden op een rij gezet en neergeschoten. Anderen onder dreiging het bos ingestuurd. Er werd met granaten gegooid, huizen werden in brand gestoken, et cetera. Ik probeer dit kort te verwoorden voor de NOS, de buitenwereld moet weten wat hier gebeurt. Er moet snel een oplossing komen.

Er werd hard gevochten op Moengo, lijken liggen gewoon langs de weg. Een Inheemse vrouw zag bij Marijkedorp en Pierrekondre verschillende lijken van marrons die reeds in staat van ontbinding waren en waar honden aan aten. Namiddag komt er telefoon van de Franse zender RFO. Ze vragen om gesprekken met mensen die de wreedheid van de militairen meemaakten. Enige mensen, onder wie de man met het babytje, zijn bereid hun verhaal te doen. Vanmiddag kwam ook een grote Franse oorlogsboot en een heel regiment militairen uit Cayenne, als versterking om de grens te bewaken. Er werden op de Franse oever Surinaamse kogels gevonden! Tegen de avond komt nog een hele groep vluchtelingen uit Moengo (24 in totaal), ze vragen om voeding, ook zij verscholen zich dágen in het bos en zeggen dat er zich daar nog heel veel mensen bevinden.

's Middags werd er weer geschoten in Albina, waarschijnlijk op het logeergebouw. Van onze planning om meerdere dorpen te bezoeken kwam nog niets terecht, elke dag kom je weer voor verrassingen te staan, waar je direct op moet inspelen.

4 december: Bij het vliegveld worden door de Franse militairen tenten opgezet voor de opvang van de mensen die deze dagen kwamen en nog komen.

6 december: Kamp A komt in de orde, ruim 300 mensen kunnen er ondergebracht worden. Ik ben de hele dag in het kamp om de mensen te plaatsen: een hele heksentoer. Zoveel mogelijk wordt geprobeerd om families bij elkaar te houden. De meeste families zijn nog niet verenigd.

8 december: Om zo goed mogelijk te kunnen inspelen op de actuele situatie wordt met de lokale Franse autoriteiten overlegd over de vluchtelingenopvang. Ik zal de verantwoordelijkheid van het kamp op me nemen, dit wat betreft opvang en goede gang van zaken. Elke dag komen er nog vluchtelingen aan, de meesten zonder have en goed, ondervoed en onder de schurft!

30 december: de voorbije weken waren óverdruk, van de ochtend tot de avond waren we bezig, voor en met de vluchtelingen. In de loop van de voorbije maand werd kamp B opgezet, bij het vliegveld. Daar verblijven nu ruim 1200 mensen. Er was ook de spanning rond Kamp Acarouany, een oud leprozenoord. Het vroeg heel wat diplomatie, onderhandeling en geduld om de eerste groep mensen er naartoe te krijgen, het is voor hen een taboe. Intussen verblijven ook daar al zo'n 300 mensen.

Er gebeurde ontzettend veel in de afgelopen maand, maar de tijd ontbrak om het dagboek bij te houden. Er kwamen ook veel journalisten, alsook oud-president Chin A Sen, ze deden verslag en maakten filmbeelden van de moordpartijen te Moiwana. Door Bouterse worden deze moorden ontkend! Een ingrijpend moment was ook de aankomst van een familie, moeder en drie kinderen, die door de militairen geblinddoekt in het bos werden achtergelaten. Ze zwierven twee weken lang rond, voor ze veilig en wel in Saint Laurent aankwamen. Het diepe geloof en vertrouwen van deze moeder trof ons diep. De familie Ayentoena [Ajintoena] kreeg 24 december het droeve bericht dat bij de moordpartij te Moiwana 16 familieleden sneuvelden, allen vrouwen en kinderen. De moeder die in het kamp verblijft met een deel van de andere familieleden werd gek van verdriet. Bij zo'n wanhoop sta je machteloos, een vreselijke kerst voor deze familie!

Dood en leven liggen dichtbij elkaar. In de kerstnacht werd in de kamp B een kleine Noël geboren, de nacht nadien in kamp A een kleine Etienne! Ondanks alles vierden de mensen Kerstmis, in de verschillende dorpen waren celebraties. Ook in het kamp was er een celebratie op de avond van 24 december. Heel veel mensen waren aanwezig. Er was geen romantische kerstmuziek, geen kerststal, geen cadeautjes. In eenvoud en vertrouwen waren de mensen samen en baden voor de toekomst van Suriname. Zo'n kerst brengt je heel dicht bij de kern: vrede, liefde en recht...! Mocht het gauw werkelijkheid worden voor deze vluchtelingen en alle Surinamers.

† Zuster Gerda Van Dooren
(transcript en bewerking Ellen de Vries 7.12.2022)